

Kleivane
skole

Handlingsplan for trygt og godt skolemiljø

Kleivane skole

Berit Voster Heggen
2025-2026

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Begrepsavklaringer/definisjoner	3
Krenkende atferd:	3
Mobbing	4
Vold	4
Diskriminering	4
Trakassering	4
Rasisme	5
Utestenging	5
Uthenging	5
Aktivitetsplikten	5
Plikt til å følge med.	6
Plikten til å følge med i friminuttet	6
Plikten til å følge med i overgangssituasjoner	7
Plikt til å undersøke	7
Plikt til å varsle	8
Plikt til å gripe inn	9
Plikt til å sette inn tiltak	9
Plikt til å dokumentere arbeidet	10
Veileder for aktivitetsplikten i kapittel 12 i opplæringsloven, saksgang	10
Skjerpet plikt til å melde fra dersom en som arbeider på skolen krenker en elev	13
Saksbehandling § 12-5 saker.	14
Skolenærvær	14
Skolens aktiviteter og tiltak som bidrar til å utvikle et godt læringsmiljø.	14
Aktiviteter og tiltak på skolenivå	15
Aktiviteter og tiltak på trinn/klassenivå	16
Aktiviteter og tiltak på elevnivå	17
Hvordan stoppe og avdekke mobbing	18
Samtale med mobbeofferet	18
Hvordan samtale med offeret:	18
Samtale med offerets foreldre	19
Samtale med plager(ne)	19
Hvordan samtale med plagerne:	20
Gruppesamtale med plagerne	20
Hvordan følge opp etter en prosess?	21
Grunnlagsdokument: Opplæringsloven kapittel 12	22

Innledning

Opplæringslovens kapittel 12 handler om elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal jobbe systematisk for å sikre at alle elevene har et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og trygghet. Retten til et godt skolemiljø gjelder i skolens undervisningstid og når elevene er på SFO.

Denne planen bygger på helhetlig plan for arbeid med et trygt og godt skolemiljø i Sandnesskolen [Helhetlig plan for arbeid med et trygt og godt skolemiljø - Google Dokumenter](#)

Helhetlig plan omhandler delpliktene i kapittel 12 og inneholder støtteark og veiledere til skolenes arbeid. Den er en kvalitetssikring for at man følger lovverket knyttet til §12-4. Skolesjefen forventer at skolene bruker denne som et utgangspunkt når de utarbeider sine egne lokale planer for et trygt og godt skolemiljø.

Dokumentene er utviklet av Senter for trygt og godt læringsmiljø i samarbeid med skolesjef. Sist revidert 12.05.2025

Kleivane skole sin handlingsplanen viser til skolens begrepsavklaringer /definisjoner og omfatter alle plikter, regler, rutiner og praksis skolen har innenfor arbeidet med det psykososiale miljøet. Planen beskriver ansattes aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt. Videre beskriver planen hvordan skolen systematisk forebygger mobbing og krenkende atferd. Grunnlagsdokumentet, opplæringsloven kapittel 12, er lagt ved til slutt i denne planen. Planen bygger også på utdanningsdirektoratets rundskriv om skolemiljø 3-17.

Personalet og skoleledelsen skal gripe inn ved kjennskap til eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme.

Alle ansatte, foresatte og elever skal kjenne til sine plikter og rettigheter. I praksis vil plikten til å følge med omfatte systematiske tiltak for å observere og lytte til elevstemmen i det daglige, i alle faglige og sosiale aktiviteter

Ansvarlig for gjennomgang og revisjon av planen:

For å gjøre handlingsplanen til et aktivt verktøy på Kleivane skole, vil det være nødvendig med årlig gjennomgang for å vurdere om planen fungerer tilfredsstillende. Planen skal revideres årlig i starten av skoleåret av skolens elevråd, SMU, plangruppe og FAU før den skal opp i SU.

Handlingsplanen skal gjøres kjent for alle ansatte ved tilsetting, og årlig tas opp i skolens fellestid ved begynnelsen av skoleåret.

I Overordnet del i læreplanverket står det følgende i prinsipp for skolens praksis og inkluderende læringsmiljø:

Prinsipper for skolens praksis

Skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav, og de skal få utfordringer som fremmer danning og lærelyst. For å lykkes med dette må skolen bygge et godt læringsmiljø og tilpasse undervisningen i samarbeid med elevene og hjemmene. Det krever et profesjonsfellesskap som engasjerer seg i skolens utvikling.

Et inkluderende læringsmiljø

Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle. Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling. Føler elevene seg utrygge, kan det hemme læring. Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene. De ansatte på skolen, foreldre og foresatte og elevene har sammen ansvar for å fremme helse, trivsel og læring, og for å forebygge mobbing og krenkelser. I arbeidet med å utvikle et inkluderende og inspirerende læringsmiljø skal mangfold anerkjennes som en ressurs.

Elevmedvirkning må prege skolens praksis. Elevene skal både medvirke og ta medansvar i læringsfellesskapet som de skaper sammen med lærerne hver dag. Elever tenker, erfarer og lærer i samspill med andre gjennom læringsprosesser, kommunikasjon og samarbeid. Skolen skal lære elevene å utvise dømmekraft når de ytrer seg om andre, og sørge for at de lærer å samhandle på forsvarlig vis i ulike sammenhenger.

De normene og verdiene som preger læringsfellesskapet, har stor betydning for elevenes sosiale utvikling. Vennskap skaper tilhørighet og gjør oss alle mindre sårbare. Når vi selv opplever å bli anerkjent og vist tillit, lærer vi å verdsette både oss selv og andre. Elevene skal lære å respektere forskjellighet og forstå at alle har en plass i fellesskapet. Hver elev har en historie med seg, og de har håp og ambisjoner for framtiden. Når barn og unge møter respekt og anerkjennelse i opplæringen, bidrar dette til en opplevelse av tilhørighet.

Ved å bruke varierte læringsarenaer kan skolen gi elevene praktiske og livsnære erfaringer som fremmer motivasjon og innsikt. Lokalmiljøets og samfunnets engasjement kan bidra positivt til skolens og elevenes utvikling. Ulike former for lokalt, nasjonalt og internasjonalt samarbeid forankrer elevenes læring i aktuelle spørsmål. Kunnskapsutveksling med mennesker i alle aldre og fra ulike steder i verden gir elevene perspektiver på egen læring, danning og identitet og viser verdien av samarbeid på tvers av språklige, politiske og kulturelle grenser.

På Kleivane skole ønsker vi å legge vekt på å bygge gode relasjoner mellom barn og voksne i skolesamfunnet – mellom elever og foreldre på den ene siden, og lærere og andre ansatte på den andre siden. I det relasjonsbyggende arbeidet er vi bevisste på at vi skal bruke virkemidler som for eksempel navn, høflighet, vennlighet, dialog, gode ord, øyekontakt, nærhet, omsorg, respekt og godt humør.

Det psykososiale miljøet bestemmes av samhandlingen og kommunikasjonen mellom alle som oppholder seg i skolen. Det blir til i spillet mellom eleven, andre elever i klassen, elever i andre klasser, de ansatte og alle som har en befattning med skolen som foreldre, skoleeier og lokalt kultur- og næringsliv.

Begrepsavklaringer/definisjoner

Krenkende atferd:

Krenkende atferd er en fellesbetegnelse for alle former for atferd som uoverlagt eller tilsiktet rammer andre mennesker fysisk eller psykisk. I opplæringslovens § 1-1 står følgende: *Skolen og lærebedriften skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.*

Mobbing, vold, diskriminering og rasisme (se definisjon nedenfor), hører inn under krenkende atferd. Men krenkende atferd kan også være enkeltstående handlinger, eller enkeltstående ytringer om for eksempel utseende eller funksjonshemninger. Skolen har et særlig ansvar for elever med egen sårbarhet, det kan være knyttet til elevenes religion, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne, emosjonelle vansker, eller forhold ved elevenes familie eller hjemmesituasjon. Elever som tidligere har blitt utsatt for krenkelser, er også særskilt sårbare.

Ord eller handlinger som i utgangspunktet ikke er ment å være krenkende, vil likevel kunne oppfattes slik. Et utsagn eller en handling som ville være akseptabel innad i en gruppe, vil kunne virke krenkende eller skremmende på elever utenfor denne. Hva som oppleves som krenkende, varierer ut fra den enkeltes tidligere erfaringer og bakgrunn. Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Skolens oppgave er også å lære elever å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger

Mobbing

Mobbing: *“En person blir mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Det er en negativ eller aggressiv handling når noen med vilje påfører en annen person skade eller smerte – ved fysisk kontakt, ved ord eller på andre måter. For å kunne bruke betegnelsen mobbing skal det også være en viss ubalanse i makt- og styrkeforholdet; den som blir utsatt for de negative handlingene, har vanskelig for å forsvare seg og er noe hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne.*

Etter denne definisjonen, som også blir brukt internasjonalt, er mobbing kjennetegnet av disse tre kriteriene:

1) Det dreier seg om aggressiv eller ondsinnet adferd, som 2) gjentar seg og varer over en viss tid 3) i en mellommenneskelig relasjon som er preget av en viss ubalanse i styrke eller maktforholdet. Mobbing inntreffer ofte uten noen åpenbar provokasjon fra offeret sin side.

Loven omfatter både direkte mobbing, med åpne angrep på offeret, og indirekte mobbing, med sosial isolering og utestenging fra gruppa. Mobbing kan foregå på ulike arenaer, også digitalt – i sosiale medier, på internett, eller via SMS” (Regjeringens omforente definisjon)

I Sandnesskolen jobber vi ut fra en ny utvidet mobbeforståelse. Denne vektlegger at det er mer en tradisjonelle "mobber-offer" rollen som anses som mobbing. Sandnesskolen ser på mobbing som negative gruppedynamikker med sosiale prosesser på avveie. Det å ikke få muligheten til å være en betydningsfull del av fellesskapet, eller oppleve seg ekskludert fra fellesskapet, blir ansett som mobbing.

“Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og mulighet til medvirkning” (I. Lund, A.Helgeland&V:B: Kovac, 2027)

Vold

Bruk av fysisk/psykisk makt for å skade andre.

Diskriminering

Negative handlinger og kommentarer rettet mot en eller flere personer; knyttet til kjønn, gruppetilhørighet, funksjonsdyktighet, trosbekjennelse, nasjonal eller etnisk opprinnelse. Personlig uttrykk, språk og dialekter.

Trakassering

Handlinger, unnlater, ytringer som har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende og ydmykende.

Rasisme

Negative handlinger og kommentarer rettet mot personer/grupper på grunn av etnisitet.

Utestenging

Unnlate å inkludere personer i aktiviteter og samtaler; utfrysing, blikk.

Uthenging

Negativ personlig tiltale med tilhørere. Utlevering av informasjon, og uønskede kommentarer.

Aktivitetsplikten

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. For å sikre elevene denne retten, har skolen en aktivitetsplikt etter oppl. § 12 -4. Formålet med aktivitetsplikten er å sikre at skolene handler raskt og riktig når en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

Skolens aktivitetsplikt er delt i fem delplikter. Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med, gripe inn og varsle hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et

trygt og godt skolemiljø. Skolen har plikt til å undersøke og sette inn egnede tiltak som sørger for at eleven igjen får et trygt og godt skolemiljø.

Aktivitetsplikten innebærer også at skolen skal sørge for elevenes medvirkning. Dette gjøres ved at involverte elever blir hørt og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid. Skolen må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

Det er en skjerpet aktivitetsplikt i saker der ansatte krenker elever, jf. oppl. § 12-5. Dersom en som arbeider på skolen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen utsetter en elev for krenkelser som mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks varsle rektor. Hvis det er en i ledelsen som står bak krenkelsen, skal skoleeier varsles direkte av den som fikk mistanke om eller kjennskap til krenkelsen.

Aktivitetsplikten gjelder for alle som er ansatt ved skolen, ved at de har et ansettelsesforhold/en arbeidsavtale med skoleeier.

Ansatte ved Kleivane skole gjøres kjent med aktivitetsplikten og rutiner for Varsling ved ansettelse og årlig gjennomgang i personalgruppen.

Skolens plikt til å informere elever og foreldre om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren gjøres til elever i klassemøter, foreldremøter og informasjon på skolens hjemmeside.

Det er elevenes egne opplevelser som er viktige, og de voksne kan ikke si at en elev ikke har blitt krenket, hvis de har en opplevelse av å ha blitt det.

Plikt til å følge med.

Følge med-plikten er nødvendig for at alle som arbeider på skolen lettere skal kunne fange opp mistanke om og få kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og plikten løper kontinuerlig. Det er viktig å identifisere særskilt sårbare barn, og være ekstra observante i forhold til elevene som har større fare for å oppleve et utrygt skolemiljø. Skolen må ha en felles forståelse for at elever som er utrygge, kan vise dette gjennom mange ulike uttrykksformer, og at mange elever vegrer seg for å si i fra at de ikke har et trygt og godt skolemiljø. Det er viktig å ha en felles forståelse og kollektiv kompetanse i personalet, blant annet gjennom en felles forståelse av viktige begreper som:

Hva er en krenkelse?

Hva betyr det at den subjektive opplevelsen til eleven skal ligge til grunn?

Hva betyr nulltoleranse?

Hva er trivsel og hvordan ser trivsel ut?

Den enkelte har en plikt til å være årvåken og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. Følge med-plikten må tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og ved skolen. For eksempel har elevenes alder, elevgruppens sammensetning og forhold ved skoleanlegget betydning for hvordan skolen plikter å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

En årvåken voksen er en voksen som gjør mer enn å se. Å være årvåken er en holdning hos de voksne hvor man viser vilje og interesse for å engasjere seg i elevene og samspillet elevene imellom. Det er voksne som legger merke til at elever endrer atferd, eller at det er endringer i elevgruppene. En årvåken voksen stiller spørsmål ved det de ser, og gjør noe med det. Årvåke voksne er også et forebyggende tiltak ved at elevene vet at de voksne følger med, og slår ned på uønsket atferd. En årvåken voksen fanger også opp elever som krenker andre. Elever som krenker andre, skal også følges opp med tiltak.

Kleivane skole har som mål at alle elever skal oppleve et godt psykososialt miljø og et godt arbeids- og læringsmiljø preget av ro, respekt og faglig konsentrasjon. Kleivane skole har nulltoleranse mot mobbing, vold og rasisme. Kleivane skole jobber systematisk for å følge med på hvordan elevene har det. Vi jobber forebyggende med et godt psykososialt miljø for elevene. Når elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt, er det ofte sammensatte årsaker til at det er vanskelig. Skolen skal ta ansvar for det som skjer på skolen uavhengig av andre sammensatte årsaker.

Skoledagen på Kleivane skole skal være preget av orden og struktur.

Plikten til å følge med i friminuttet

- Alle elever er våre elever, også ute i friminutt. Vi griper inn, og gir beskjed til kontaktlærer dersom det har vært en situasjon.
- Vi er lojale overfor felles regler.
- Vi beveger oss og har oversikt over hele området
- Vi går aktivt inn i situasjoner, slik at vi forsikrer oss om at alle er inkludert
- Vi er ekstra obs på elever som skjuler at de er utenfor
- Vi tar initiativ til dialog og lek/aktivitet
- Vi kommuniserer sammen med kolleger for å få god oversikt over hvem som trenger ekstra oppfølging.
- Vi har fokuset på elevene, ikke de andre voksne.
- Vi er ute i tide
- Vi er nok voksne ute (Sørg for at vekten din er dekket hvis du har andre oppdrag)
- Vi vet om, og tar en befaring av det vi tenker kan være sårbare områder i skolegården.
- Vi er synlige - bruke vest.
- Vi griper inn når det oppstår uønskede situasjoner, vi har en plan for hva vi sier og gjør når elevene får det vanskelig i friminuttet.

Plikten til å følge med i overgangssituasjoner

- Alltid en voksen i garderoben når det er elever tilstede
- Gode rammer og struktur

- Være observant og tilstedeværende
- Gå aktivt inn i situasjoner
- Hjelp elever til å komme i gang med lek i friminuttet og være utholdende i aktiviteten.
- Ryddighet/orden
- God kommunikasjon mellom voksne
- Tydelige regler og beskjeder, slik at elevene vet hva som forventes.
- Gode rutiner.
- Følge skolens rutiner i overgangssituasjoner.
- Vi er observante.
- Vi er i situasjonen.
- Vi gir klare og tydelige beskjeder.
- Viktig at elevene trener på gode overgangssituasjoner.
- Du er godt forberedt, slik at du er tilstede.
- Gode rutiner på hvordan overgangssituasjonene skal foregå. (Eks. en og en rekke osv..)
- Forutsigbarhet.

Plikt til å undersøke

Dersom den ansatte er i tvil om en elev blir eller har blitt utsatt for krenkende ord eller handlinger SKAL han/hun gjøre noe. Hva som gjøres vil avhenge av det konkrete tilfellet. Plikten til å undersøke inntreffer straks den ansatte får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger.

Skolen skal undersøke elevens opplevelse av skolemiljøet og eventuelle hendelser som gjør at barnet opplever krenkelser eller mobbing. Kartleggingen skal skje på flere måter. Skolen kan

- systematiske og usystematiske observasjoner av elevene i friminuttene eller i en læringssituasjon
- samtale med eleven
- snakke med de som er involvert eller vet noe om saken
- undersøke sosiale dynamikker i klassen
- bruke klassetrivsel
- kartlegge relasjoner (elev/elev, elev/voksne) og klassemiljø
- snakke med foreldrene for å få hjelp og gi informasjon
- Bruk av loggbok
- Samarbeide med andre instanser (BUP, PPT)

Vi kan undersøke på 3 ulike nivå: individnivå, gruppenivå og systemnivå.

Lærerne må skape en så trygg ramme som mulig rundt samtalene med elevene. Elevene har rett til ikke å uttale seg, og de har rett til å få snakke med en person de stoler på.

Skolen skal ikke skaffe eller vurdere beviser for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet, men skal undersøke hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Det er viktig at undersøkelsene gjøres snarest. Hvis undersøkelsene viser at dette er forhold som bør følges opp, skal den ansatte skrive en logg over hva han/hun har gjort og hva han/hun har funnet ut, og rektor skal varsles.

Undersøkelsene skal avdekke hvilke opprettholdende faktorer som er gjeldende, og hvilke tiltak som er egnet ut i fra det undersøkelsene har avdekket. Informasjonen må sammenstilles og analyseres for å finne de rette tiltakene.

Plikt til å varsle

Etter at den ansatte har undersøkt saken og kommet til at det er forhold som bør følges opp, skal rektor varsles. Dette gjøres ved at loggen som er skrevet i undersøkelsesfasen gis til rektor, og den ansatte og rektor snakker sammen. Rektor kan her delegere videre oppfølging av saken. Skolens ledelse plikter å sikre at alle saker de blir varslet om følges opp. Skolen ved rektor plikter å undersøke saken ytterligere dersom det er behov for dette, og sette i verk egnede tiltak. I alvorlige tilfeller skal skoleeier varsles. Alvorlige tilfeller kan gjelde saker der krenkelsene er særlig voldelige eller integritetskretnkende, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak.

Tidspunktet for varsling må blant annet stå i forhold til sakens alvor. Vurderingen av hvor raskt varslingen til rektor skal skje, må gjøres fra sak til sak og blant annet ta hensyn til formålet med regelen og at skolemiljø saker er tidssensitive. Tidspunktet for når det skal varsles beror dermed på en konkret vurdering i hver enkelt sak. Avhengig av for eksempel alvorlighetsgrad og muligheten til å få gjort noe, bør noen saker straks varsles til rektor. Andre saker kan det være forsvarlig å vente litt lenger med, for eksempel til slutten av skoledagen eller til ukentlige oppsummeringer.

Mistanken kan for eksempel basere seg på observasjoner av elevene, tilbakemeldinger i undersøkelser, beskjeder fra foreldre eller medelever, eller aktivitet i sosiale medier. At en elev verbalt sier fra at han eller hun opplever mistriksel på skolen, oppfyller kravet til at den som arbeider på skolen har «kjennskap». Man kan ikke forvente at eleven skal bruke lovens ordlyd eller voksnes begreper.

Plikt til å gripe inn

I tillegg til å undersøke og varsle har den ansatte også plikt til å gripe inn dersom det er nødvendig og mulig. Hva plikten til å gripe inn innebærer avhenger av på hvilken måte eleven er krenket.

Det som kjennetegner plikten til å gripe inn, er at handlingen skjer umiddelbart og at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som krenker andre verbalt.

Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulig å gjennomføre. Hva som er mulig å gjennomføre for de som arbeider på skolen, må vurderes ut fra hensynet til dem og

elevene. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen.

Reglene om nødrett og nødverge kan likevel gi grunnlag for å gripe inn på en slik måte som ellers er straffbar og ulovlig. Denne unntaksregelen er veldig streng, og det er bare adgang til å bruke retten til nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller.

rutiner for varsling. Viktig å bli tatt på alvor.

Plikt til å sette inn tiltak

Kontaktlærer, eller den ansatte som er ansvarlig, må foreta en konkret undersøkelse av de faktiske forhold.

Mobbing, krenkelser eller andre forhold legges til grunn for å sette inn tiltak. Videre må skolen vurdere egnede tiltak som kan settes inn for at eleven skal oppnå retten til et godt psykososialt miljø. Skolen skal gjøre de faglige og pedagogiske vurderingene av hva som er egnet tiltak.

Hvis undersøkelsen viser at elevens rett ikke er oppfylt, skal kontaktlærer med ressursgruppe opprette en tiltaksplan, kalt aktivitetsplan. Skolens ledelse skal informeres og kontaktlærer/ansvarlig lærer, skal følge opp saken hele veien, slik at elevens rett blir oppfylt. Skolen skal ha lav terskel for å sette inn tiltak og opprette aktivitetsplan, og høy terskel for å avslutte tiltak og aktivitetsplan.

Det er viktig å understreke at elevens egen opplevelse av skolemiljøet er avgjørende for plikten til å sette inn tiltak. Skolen skal aldri avvise eller bagatellisere en elevs opplevelse av utrygghet eller mistriivsel på skolen. Så lenge en elev selv mener at han eller hun ikke har et trygt og godt skolemiljø, har skolen plikt til å handle gjennom å sette inn tiltak.

Det kan imidlertid tenkes tilfeller der en elev ikke alltid ønsker å innrømme at han eller hun utsettes for krenkelser. Eleven kan til og med insistere på at alt er i orden, selv om det er åpenbart at dette ikke er tilfellet. Ovenfor er det sagt at det som avgjør om skolen skal sette inn tiltak, er hvordan eleven selv opplever skolemiljøet. Selv om eleven gir uttrykk for at alt er bra, er det likevel hvordan eleven faktisk har det som avgjør om retten til et trygt og godt skolemiljø etter kapittel 12 brutt, og om det skal settes inn tiltak.

Det finnes ingen mal for hvilke tiltak som kan iverksettes for å gjøre skolemiljøet trygt igjen.

Alle elever og alle situasjoner er forskjellige, dermed vil alle tiltak også være forskjellige. Det skolen gjør, trenger ikke nødvendigvis være rettet mot det barnet som ikke har det bra. Tiltakene kan også være rettet mot hele klassen/gruppen/trinnet, mot elevene som mobber, eller mot flere av disse gruppene. Tiltakene skal være konkrete og målbare. Tiltakene skal inneholde svar på spørsmålene hvem, hvorfor, hvordan og når. Berørte elever har rett til å uttale seg i forhold til tiltakene som er satt inn. Hvis tiltakene berører elever uten et funksjonelt språk, vil elevene få hjelp til talestøtte (gjennom det taleverktøyet elevene allerede bruker)

Plikt til å dokumentere arbeidet

Etter opplæringsloven §12-4 har skolen en plikt til å dokumentere arbeidet de gjør for å oppfylle de ulike delene av aktivitetsplikten. Kravet til dokumentasjon gjelder alle deler av aktivitetsplikten.

Veileder for aktivitetsplikten i kapittel 12 i opplæringsloven, saksgang

 Veileder til saksgang kapittel 12, Kleivane skole

Skjerpet plikt til å melde fra dersom en som arbeider på skolen krenker en elev

Det samme forbudet mot å krenke elever gjelder for de ansatte som for elevene. Det er uakseptabelt at en som jobber på skolen krenker en elev og det vil innebære et grovt brudd på tilliten som elevene, foreldrene og samfunnet skal kunne ha til de voksne på skolen. Det henger sammen med at de som jobber på skolen skal hindre at elever blir krenket og sørge for at alle elever har et trygt og godt skolemiljø. Likeledes henger det sammen med at de som arbeider på skolen ofte i kraft av sin rolle og profesjonelle stilling har en maktposisjon i forhold til elevene.

Som eksempler på krenkelser nevner bestemmelsen mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dette er ikke en uttømmende oppramsing og begrepet krenkelser omfatter både direkte og indirekte handlinger og verbale uttrykk rettet mot eleven.

Det er imidlertid ikke elevens subjektive oppfatning alene som avgjør om en lærer eller annen ansatt har opptrådt krenkende. Krenkelsesbegrepet er objektivt i den forstand at det må bero på en helhetlig vurdering av om noe er en krenkelse, ikke bare ut fra den enkeltes elevs opplevelse.

Ytringer som er en del av et akseptabelt sosialt samspill, skal ikke regnes som krenkelser. En elev skal tåle vanlig irettesetting, uenigheter og meningsbrytinger. Det er en del av dannelsesperspektivet som skal gjennomsyre skolen. Dette gjelder selv om en elev ut fra sin egen subjektive opplevelse opplever ytringen som krenkende. Elever kan bli irettesatt av lærere eller oppleve uenighet med lærere (eller andre elever) uten at dette vil være en krenkelse. Sanksjoner er heller ikke krenkende.

Den vanligste årsaken til at elever opplever seg krenket, er i situasjoner der voksne har vært nødt til å gripe fysisk inn i situasjoner med elever. Det er derfor viktig at alle ansatte er kjent med hva regelverket sier.

Som et utgangspunkt skal man ikke bruke fysisk makt mot en elev. Den ansatte kan leie eller lede en elev forsiktig. Det kan imidlertid oppstå situasjoner hvor man må benytte seg av nødrett/nødverge. Adgangen til å bruke nødrett og nødverge er snever, og kan bare brukes når det er nødvendig for å forsvare noen eller noe mot risiko for skade.

Eksempler på nødrett/nødverge kan være en situasjon hvor en lærer må bruke fysisk makt for å hindre at en elev skader seg selv eller andre, eller skader fast eiendom eller løsøre. Det kan være nødvendig å bruke fysisk makt for å stoppe en slåsskamp, beskytte elever eller seg selv mot en elev som opptrer truende og voldelig, eller stanse en elev som forsøker å ødelegge eiendeler.

Det må vurderes i det enkelte tilfelle om vilkårene for nødverge eller nødrett er oppfylt. For å unngå at det oppstår en situasjon hvor det er nødvendig å gripe inn med nødverge/nødrett er det viktig å ha kjennskap til elevenes utfordringer og forsøke å forebygge at slike situasjoner oppstår.

Den skjerpede aktivitetsplikten der en som arbeider på skolen krenker elever, handler om hvem de ansatte skal varsle, hvor raskt de skal varsle og hvor raskt saken skal undersøkes. Kravene til ansattes handlinger følger ellers av den alminnelige aktivitetsplikten. Siden det er særlig alvorlig dersom en som jobber på skolen krenker en elev, stiller oppl. § 9 A-5 skjerpede krav til både varsling og tempo i saksgangen. Ved mistanke om at ansatte krenker elever, gjelder de samme delpliktene. Det at aktivitetsplikten er skjerpet, er knyttet opp mot varslingsplikten. Hvis noen har mistanke om at en voksen krenker, er man som ansatt pliktet til å umiddelbart varsle ledelsen ved skolen. Hvis det foreligger mistanke om at en ansatt i ledelsen krenker, er man pliktig til å melde direkte til skoleeier (skolesjef i Sandnes kommune). Skolen tar utgangspunkt i arbeidsmiljøloven § 2A-6 i forhold til hvordan kritikkverdige forhold skal varsles. Alle ansatte oppfordres til å melde fra om kritikkverdige forhold.

Saksbehandling § 12-5 saker.

 Saksbehandling §12-5.pdf

Skolenærvær

Dersom en elev kommer for sent, har ugyldig eller høyt gyldig fravær, skal rutiner for oppfølging av fravær gjennomføres.

 Veileder for saksgang i skolenærværssaker

Skolens aktiviteter og tiltak som bidrar til å utvikle et godt læringsmiljø.

For å oppnå et godt læringsmiljø arbeider skolen både forebyggende, systemrettet og individrettet. Vi har rutiner som skal være til hjelp for raskt å avdekke eventuell krenkende atferd og mobbing. I tillegg til har vi aktiviteter og tiltak på skolenivå, trinn/klassenivå og elevnivå. Aktivitetene er ment som hjelp til å utvikle et godt klassemiljø og læringsmiljø på skolen.

Aktiviteter og tiltak på skolenivå

Tid	Aktivitet	Hensikt	Organisering	Ansvar
Ved skolestart	Gjennomgang av handlingsplaner, regler og rutiner i personalet	Etablere felles forståelse og reaksjoner i forhold til regler og rutiner ved skolen	Info på planleggingsdag i august, samt oppfølgingsarbeid på trinn og lag i fellestid.	Rektor
Ved skolestart	«God skolestart»	Etablere gode rutiner og sikre trygghet og trivsel for alle tidlig i skoleåret	Fokus på planleggingsdagen. Forsterket tilsyn i alle friminutt første 14 dager. Læringstrykk fra dag en.	Ledelsen
August/september	Felles skoletur	Sosialt samhold	En gruppe lærere har hovedansvaret	Alle
Hele året	Fysak	Fremme fysisk aktivitet, helse og trivsel	5. 6. og 7.trinn	Kontaktlærere
Hele året 10 møter	Elevrådsarbeid	Sørge for god kontakt mellom klassene og rektor. Styrke fellesskapet mellom elevene. Lederen for elevrådet er med i Barnas-og Unges bystyre. Elevrådet tar direkte kontakt med kommunale myndigheter for å få svar på sine spørsmål eller saker. Deltar i SMU/SU.Sikre at elevene har innflytelse på eget læringsmiljø	elever fra 4. - 7- trinn	Ledelsen. Lærer med ansvar for elevrådet.

I løpet av året	En sosial kveld sammen med elever, lærer og foresatte	Sosialt fellesskap	Lærer har ansvar for et pedagogisk innhold. Foreldrene overtar ansvaret når pedagogisk innhold er gjennomført.	Lærere og trinnkontakter
Juni	7. trinn Revy/forestilling Skolens avslutningsfest for 7. trinn	Kompetansemål innenfor ulike fag.	Forestillingen vises for foresatte på avslutningskvelden, Viser for alle elevene på Kleivane skole siste skoledagen før sommerferie.	Lærerne på 7. trinn.
Desember	Julefest for alle i nærmiljøet	Skape fellesskap og "juleglede"	Alle i nærmiljøet	FAU
November / desember	Elevundersøkelsen, UDIR	Kartlegge elevens lærings og psykososiale miljø.	7. trinn	Kontaktlærere.
Hele året	Klassetrivsel	Kartlegge elevenes skolemiljø	1-7 trinn	kontaktlærere
Mars/april				
Juni	Skolegårdsfest	Sosialt fellesskap	1. til 7. trinn. Lærer har ansvar for et pedagogisk innhold. Foreldrene overtar ansvaret når pedagogisk innhold er gjennomført.	FAU / skole
4 ganger i året	SU og SMU møter	Elevmedvirkning	Innkalling og gjennomgang av saker sammen med lærer for elevrådet	Rektor
Hver måned	Klassemøter	Elevmedvirkning	Referere fra elevrådsmøter, sørge for elevmedvirkning	Kontaktlærere
Juni	Overføringsmøter barneskole/ ungdomsskolen	Sikre gode overganger til ungdomsskolen	Ungdomsskolen tar kontakt med barneskolen	Avdelingsleder, kontaktlærere

Aktiviteter og tiltak på trinn/klassenivå

Tid	Aktivitet	Hensikt	Organisering	Ansvar
Hele året	Klassens time/Arbeid med Emosjonell kompetanse	Skape et positivt og trygt klassemiljø og et godt læringsmiljø. Legge til rette for å utvikle emosjonell kompetanse hos elevene. Forebygge mobbing.	Trinnvis	Alle Kontaktlærer.
Hele året	Uteskole En dag i uken på 1. trinn.	Skape et trygt og godt læringsmiljø gjennom ulike aktiviteter og læringsoppdrag i naturen.	Samarbeid og utarbeide en plan på hvert trinn. Aktivitetene organiseres klassevis og/eller på trinn på småskolen ut fra hensiktsmessighet.	Kontaktlærere 1. trinn
Hele året	Lek	Timeplanfestet i starten av skoledagen på 1. og 2. Trinn. 3.-7-. Trinn timeplanfester selv når de har lek.	Gjennom lek opplever elever engasjement, trivsel og motivasjon for læring	Kolntaktlærere
Utviklingssamtalen høst og vår.	Mobbing tas opp i den faste utviklingssamtalen med elever og foresatte. Høst og vår	Forebygge og avdekke mobbing	1. - 7. trinn	Kontaktlærer
Foreldre møte høst	Mobbing som tema tas opp på foreldremøte ved skolestart.	Felles forståelse	1.– 7. trinn	Kontaktlærer
Foreldre møte høst	Informasjon om Rettigheter § 12	Skolens informasjonsplikt	1.– 7. trinn	Kontaktlærer
Juni	Besøksdag	Nye 1. klassinger	Informasjon til foresatte. Våre nye 1. klassinger blir kjent med skolen og lærerne. 1 dag på skolen/SFO	Skolens ledelse Lærerne på nye 1. trinn.

--	--	--	--	--

Aktiviteter og tiltak på elevnivå

Tid	Aktivitet	Hensikt	Organisering	Ansvar
Hele året	Mottakelse av nye elever	Eleven skal bli godt mottatt og skal føle seg velkommen.	Skolen har faste rutiner ved mottakelse av nye elever. Eleven bør treffe/bli kjent med læreren før hun/han treffer klassen.	Skolens ledelse og kontaktlærer.
Hele året	Helsesykepleier	Tilgjengelig for elever/foreldre som trenger råd/hjelp.	Helsesykepleier med fast kontortid på skolen.	Skolens ledelse og helsesykepleier

Hvordan stoppe og avdekke mobbing

En godt utprøvd grunnprosedyre anbefales (Roland, 2007; Roland & Vaaland, 2003). Denne prosedyren bør helst gjøres av kontaktlæreren eller en som kjenner elevene godt. Det er viktig at hele personalet kjenner prosedyren.

I denne prosessen er det viktig at voksne på trinnet følger ekstra godt med. Det betyr i praksis at det må være flere voksne som følger med der hvor mobbing foregår. Oftest er dette ute i friminutt.

Samtale med mobbeofferet

En gjennomfører først en samtale med mobbeofferet på en diskret måte. Dersom læreren ikke er blitt informert av de foresatte eller eleven selv, skal en likevel starte med å si at en vet om mobbingen. Det er ikke gunstig å intervju eleven som start på samtalen.

Videre understrekes det at mobbing ikke er akseptert, og at den skal stoppes umiddelbart. Si også at eleven skal bli informert på forhånd om det som blir gjort. Man inviterer deretter mobbeofferet til å snakke uten å presse. Dersom de foresatte ikke er informert, sier en til mobbeofferet at det skjer, og en prøver å ta kontakt samme dag. Avtal så nytt møte, tid og sted, med mobbeofferet. Neste gang vil eleven vanligvis ha lettere for å snakke.

Hvordan samtale med offeret:

- Eget rom
- Aldri mer enn en voksen, den som har best relasjon
- Diskre, grupperom, etter skoletid, gjør det som er best for gitt situasjon
- Vær direkte, jeg vet at du blir mobbet
- Forklar hvordan du vet det
- Ikke intervju
- Eleven trenger ikke si noe selv
- Lærer sier: «Slik skal det ikke være.» (Forutsetter at kartlegging er gjort).
- «Skal gjøre det vi kan for å stoppe dette» (ikke love)
- Rektor vet at en har denne samtalen (dersom det er nødvendig, vurder om dette skal sies)
- Vil du fortelle noe om dette?
- (Får ikke alltid eleven i tale)
- Læreren må tåle taushet og ro.
- Fortsette med å forklare hva som skal skje
- Hvis skolen selv har oppdaget dette trenger en ikke ha kontakt med foreldrene i denne fasen, men sier at en vil kontakte foreldrene (ikke feil dersom foreldrene er kontaktet)
- Fortelle eleven:
 - Du skal bli orientert
 - Du skal få vite på forhånd hva som skal skje
 - Avtal nytt møte innen en uke, tid og sted
 - Dersom eleven er stor nok, kan eleven førelogg, skrive ned det som skjer . Trenger ikke snakke med plageren med en gang
 - F.eks etter noen møter med den som blir plaget, si fra når en vil si fra til den som plager

Samtale med offerets foreldre

Samtalen med de foresatte til mobbeofferet skal være respektfull, selv om de måtte være fortvilet eller kanskje sinte. Avtal at læreren har regien slik at de foresatte ikke gjør noe overilt. Avtal også videre kontakt.

Samtale med plager(ne)

Etter to-tre samtaler med mobbeofferet, tar en kontakt med plagerne. Da skal en ikke møte alle samtidig dersom de er flere, men en og en først. En annen lærer har klassen. Det kan gjøres avtale med denne om å sende plagerne en og en til et bestemt rom, eller man henter og bringer tilbake hver plager selv. Det er viktig at disse ikke får snakket sammen før alle de individuelle samtaler og en gruppesamtale er gjennomført. Plageren konfronteres med saken, og en legger fram dokumentasjon skaffet på forhånd. Dokumentasjon basert på uttalelser fra andre elever refereres generelt uten kilde. En avslutter innledningen ved å si bestemt at mobbingen må ta slutt umiddelbart. Denne starten er kort og alvorlig, men ikke fiendtlig.

Deretter gir man plageren mulighet til å respondere. Dersom dette er bortforklaringer, krav på kilder, eller angrep på mobbeofferet, skal en ikke respondere. Gjenta kun kravet om at mobbingen skal stoppe straks. En kan si at rektor er informert og at det blir ført nøye kontroll. Si at de foresatte til plageren vil bli informert samme dag.

Omtrent på dette tidspunktet kan plageren bli invitert til samarbeid, men det er ikke nødvendig. En kan for eksempel spørre om plageren har sett at andre har plaget mobbeofferet og om plageren kan gjøre noe. En passer på å si at plageren ikke trenger å si hvem andre det gjelder. Ofte vil plageren gi positiv respons her, og det kan være viktig i prosessen videre. En avslutter og sender plageren tilbake til klassen, eller går sammen med eleven og henter ut den neste.

Samme framgangsmåte gjennomføres med denne og eventuelt flere plagere. Den siste ber man vente, og man henter ut de andre til en gruppesamtale. Grunnen er at plagerne nokså sikkert vil kommunisere med hverandre uansett, og risikoen for sabotasje er stor om ikke læreren har kontroll.

Hvordan samtale med plagerne:

- Dersom det er flere enn en plager.
DISSE SKAL IKKE HA SAMTALE SAMMEN
- Hent en elev fysisk fra klassen
- Konfronter med det du vet
- Vet du plager, dette må det bli slutt på. Rektor vet om samtalen, noe du vil si ?
- Mange vil nå unnskyldte og bortforklare
- (hvordan vet du det, jenta er irriterende og vemmelig selv....)
- ALDRI DISKUTER, - la eleven snakke ferdig
- Gjenta: Dette må bli slutt, vil varsle foreldrene i dag
- Elevene tas inn på grupperom fortløpende
- Dersom det f.eks er 3 plagere:
- Etter samtale med den 3. plager
- Ta inn de to andre

- Snakke/konfrontere med de
- Foreldrene blir kontaktet i dag
- Vil følge nøye med
- Ny samtale om 3 dager

Gruppesamtale med plagerne

I gruppesamtalen repeterer en kort samtalene med hver enkelt, ellers vil de være utrygge på hva de andre har sagt. Da er det selvsagt gunstig om en kan si at de har vært samarbeidsvillige. Det viktigste er å stoppe mobbingen. En avslutter med å avtale et nytt møte med gruppen, og orienterer dem om at de neste gang vil bli spurt om de har overholdt avtalen.

Samtale med foresatte til de som mobber – kan innkalle flere samtidig

Ring til foresatte til plageren samme dag som du har samtale. Samtale helst samme dag.

- Informer om at skolen har ansvaret,
- Samlet som foreldregruppe eller et og et par
- Spør foreldrene hva de vil
- Vær tydelig
- Dersom foreldrene krever å være med i alle samtaler: -Det har de ikke krav på!

Ansvarlig: Kontaktlæreren til offer og kontaktlærer til mobber(e).

Oppfølgingssamtaler med offer.

- Avklare om mobbingen er stoppet.
- Ansvarlig: Kontaktlæreren til offeret.

Oppfølgingssamtaler med mobber.

- Har vedkommende sluttet med mobbingen? Er avtalene om adferdsendring fulgt?
Fortsette med, eller gjøre nye avtaler?
- Ansvarlig: Kontaktlæreren til offer og kontaktlæreren til mobber(e).

Hvordan følge opp etter en prosess?

Arbeid i etterkant av en mobbesak - elevarbeid

Etter at en mobbesak ansees løst eller at tiltak er satt inn for å endre situasjonen, vil det være nødvendig å jobbe strategisk i forhold til de ulike partene: mobbeofferet, mobberne og tilskuerne. Målet med dette arbeidet må være å forebygge at de kommer i noen av disse rollene senere.

Prosedyrer for jobbing i etterkant med enkeltelever og klasse/gruppe: Kontaktlærer / avd.leder SFO jobber med klassemiljø.

- Etter to uker: Samtaler med offer, mobber og eventuelle tilskuere for å høre om mobbingen har sluttet. Dette gjentas igjen etter ytterligere to uker, så etter en måned.
- Ansvarlig: Kontaktlærer/avdelingsleder SFO.
- Etter at tiltak er iverksatt og har fått virke i noe tid, kommer de involverte voksne sammen og evaluerer saken skriftlig. Evalueringen legges i elevmappe.

Et eller annet sted i denne prosessen kan det være grunnlag for et fellesmøte mellom plagerne og mobbeofferet for å forsones og sikre framtiden. Dersom et slikt møte avholdes, må læreren forberede partene hver for seg, og en må kjenne seg trygg på at møtet blir konstruktivt. Tilsvarende kan en ha et fellesmøte mellom de foresatte til både plager og mobbeofferet. I noen saker er det til og med gunstig å ha et fellesmøte mellom både foresatte og elever.

De fleste mobbesaker lar seg løse ved hjelp av nøyte gjennomførte samtaler etter den strukturen som er beskrevet ovenfor. Noen ganger kan man likevel oppleve at slik konfrontasjonsteknikk ikke fører til et ønsket resultat. En kan også oppleve at det i første omgang ser ut til at mobbingen tar slutt, men at det så tar seg opp igjen. Det kan være en av plagerne som ikke ønsker å samarbeide, eller det kan være flere eller alle som ikke følger opp eller glir tilbake til mobbeatferden. I slike tilfeller må skolen ha tiltak til disposisjon slik at en ikke gir seg med halvgjort arbeid. Det vil være alvorlig for offeret det går ut over, men det vil også være svært uheldig for de som plager en annen hvis de oppfatter det slik at de kan gjøre som de vil uten at skolen evner å stoppe dem. I tillegg vil ufullført eller mislykket håndtering av en mobbesak fort kunne smitte. Alternativet er at det virker forebyggende på nye problemer når elevene erfarer at skolen både kan og vil ta kontroll i forhold til negativ atferd.

Dersom konfrontasjon med plagerne ikke fører fram, må skolen sette ytterligere makt bak sine krav. Det har skolen både rett og plikt til å gjøre (ref. Opplæringsloven §9a og Rundskriv Udir-2-2010 av 15.06.10: Retten til et godt psykososialt miljø etter opplæringsloven kapittel 9a). Hvis noen av plagerne følger opp konstruktive avtaler gjort med skolen i løpet av de gjennomførte samtalene, skal skolen fortsette sine oppfølgingsamtaler med disse.

Målet er å skape trygghet for mobbeofferet, gi handlingsrom for positiv atferd for plager som har sluttet med plagingen, og å legge press på den aktuelle eleven for å få slutt på mobbeatferden.

God klasseledelse gir både lærer og elever et roligere og bedre arbeidsmiljø. Det sosiale miljøet i klassen blir godt, og den enkelte elevs potensiale for læring, trivsel og personlig utvikling får gode kår.

Tekst: Erling Roland og Grete Sørensen Vaaland

Grunnlagsdokument: Opplæringsloven kapittel 12

[Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa \(opplæringslova\) - Lovdata](#)

